

Тактика участі провідних спортсменок світу у системі змагань з жіночої боротьби упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр.

Задорожна О.Р.

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

Анотація. Мета: визначити особливості тактики участі провідних спортсменок світу у системі змагань з жіночої боротьби упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр. **Матеріал і методи.** Теоретичний аналіз, документальний метод, узагальнення даних літератури та мережі Інтернет дали змогу виявити проблемне поле тактики у спортивних єдиноборствах, узагальнити сучасні тенденції розвитку олімпійських спортивних єдиноборств, виявити спільні та відмінні риси у системах олімпійського відбору. Аналіз показників змагальної діяльності провідних спортсменок світу, які посіли перше-третє місце на Іграх XXXI Олімпіади 2016 р. у м. Ріо-де-Жанейро у змаганнях з вільної боротьби у системі змагань (загалом 24 спортсменки – по чотири у шести вагових категоріях). Обробка результатів здійснювалася за допомогою програмного забезпечення Microsoft Excel. **Результати:** виявлено особливості системи змагань у жіночій боротьбі. Для неї характерні наявність великої кількості турнірів різних категорій, багатоступені системи олімпійського відбору, невідповідність між кількістю вагових категорій, представлених на чемпіонатах світу та Іграх Олімпіади. Протягом першого-третього сезонів олімпійського циклу 2013-2016 рр. більшість провідних спортсменок світу поступово збільшували обсяг змагальної практики від 3,96 до 5,13 турнірів на рік, у четвертому, навпаки, знижували до 4,29 турнірів. **Висновки.** Тактика участі провідних спортсменок світу у системі змагань з жіночої боротьби упродовж сезону та чотирирічного циклу має відмінності в залежності від динаміки спортивних результатів. Виявлено чотири різновиди тактики: утримування лідерства, поступового підвищення результатів, комбінована (упродовж першого-другого сезонів – поступового підвищення результатів, у третьому-четвертому – утримування лідерства), повернення лідерства. Виявлено особливості тактики вибору вагової категорії, які використовували спортсменки упродовж сезону та загалом олімпійського циклу.

Ключові слова: змагання, Олімпійські ігри, олімпійський цикл, календар, сезон, тактика, результати.

Вступ. Тактика є одним з базових термінів, покладених в основу управління змагальною діяльністю у спортивних єдиноборствах (Платонов, 2015; Рижкова, 2016). Нагромадження великого масиву емпіричних та теоретичних знань упродовж ХХ-ХХІ ст. призвело до появи великої кількості визначень цього терміну. На думку О. Б. Малкова та В. Л. Дементьєва (2009), це пов'язано із суб'єктивним сприйняттям фахівцями її визначальної ланки, яка виконує функцію класифікатора. У широкому розумінні цим терміном позначають теорію та практику організації та проведення спеціалізованої діяльності (Платонов, 2015). Однак

протягом останніх десяти-п'ятнадцяти років у більшості досліджень, присвячених проблемам підготовки спортсменів-єдиноборців, тактика найчастіше відображає здатність спортсмена застосувати технічний прийом у найбільш сприятливій для цього ситуації. На думку Г. С. Туманяна (2006), такий підхід до трактування терміну «тактика» є помилковим. Автор підкреслює, що на сучасному етапі розвитку спортивних єдиноборств тактику необхідно досліджувати на різних рівнях: під час виконання технічної дії у конкретний момент сутички, цілого поєдинку, стадії

змагань чи цілого турніру, а також системи змагань.

Аналіз літературних джерел вказав на те, що протягом останніх п'яти років одним з головних предметів дослідження у спортивних єдиноборствах загалом та різновидах боротьби зокрема є аналіз показників змагальної діяльності та змін, викликаних запровадженням нових правил змагань (Korobeynikov, Latyshev, Latyshev, Goraschenko, & Korobeynikova, 2016; Рижкова, 2016; Latyshev та ін., 2019; Шандригось та ін., 2020). Ця тенденція характерна як для вітчизняних, так і закордонних науково-методичних праць (Віас, Hrvoje, & Sprem, 2014). Водночас тактика участі спортсменів у змаганнях та їх системі висвітлена фрагментарно. Зазвичай, під цим поняттям розуміють систему дій, спрямовану на доцільний розподіл сил у турнірі з метою досягнення запланованого результату (Камаєв, Тропин, & Костюков, 2017). Важливе місце у цій системі дій посідають загальний план, що включає мету участі у турнірі, вибір вагової категорії, визначення тактики боротьби з конкретним суперником (Абдуллаєв, & Ребар, 2018). На думку О. І. Камаєва, Ю. М. Тропіна, Я. Е. Костюкова (2017), тактика участі у системі змагань повинна реалізовувати заплановану динаміку змагальних досягнень, визначати стратегію чотирирічної та річної підготовки з урахуванням умов майбутніх змагань та запланованої динаміки спортивних результатів, визначати стратегічну мету та зміст кожного турніру.

Сучасні дослідження тактики участі спортсменів-єдиноборців у системі змагань мають переважно теоретичний характер (Рижкова, 2016; Камаєв, Тропин, & Костюков, 2017). Вважаємо, що окремої уваги заслуговує низка робіт, у яких проаналізовано динаміку виступів спортсменів-представників національних збірних команд різних країн світу у системі змагань зі спортивною боротьби (Остапчук, & Окопний, 2013; Латишев, Шандригось, Рибак, & Мозолюк, 2018; Шандригось, 2018; Палатний, 2019).

Отримані результати покладено в основу прогнозування результативності змагальної діяльності борців на олімпійській арені (Віас, Hrvoje, & Sprem, 2014; Шандригось, Яременко, & Первачук, 2018). Проте, на нашу думку, дослідження динаміки виступів спортсменів упродовж річного або чотирирічного періоду може бути підґрунтям й для виявлення різновидів тактики їхньої участі у системі змагань. При цьому варто враховувати усю сукупність сучасних тенденцій розвитку різновидів спортивних єдиноборств. До цих тенденцій упродовж останніх десяти-п'ятнадцяти років належать ускладнення кваліфікаційних вимог, встановлених міжнародними спортивними федераціями для здобуття спортсменами олімпійських ліцензій, численні трансформації міжнародного та національного календарів, правил змагань, систем відбору спортсменів у національні збірні команди та до стартових складів для участі у головних змаганнях сезону (Задорожна, Бріскін, Пітин, Вовк, & Пестерніков, 2020).

Вище наведене актуалізує необхідність дослідження тактики участі спортсменів-єдиноборців у системі змагань, в першу чергу, з урахуванням особливостей сучасних систем олімпійського відбору. На нашу думку, саме вони є підґрунтям для планування підготовки спортсменів-єдиноборців протягом чотирирічного циклу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами. Дослідження виконано відповідно до тем: «Теоретико-методичні основи управління тренувальним процесом та змагальною діяльністю в олімпійському, професійному та адаптивному спорті» (номер державної реєстрації: 0116U003167) на 2016-2020 рр. «Теоретико-методологічні основи тактики у спорті» (номер державної реєстрації: 0121U100634) на 2021-2025 рр. плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури ім. І. Боберського.

Мета дослідження – визначити особливості тактики участі провідних спортсменок світу у системі змагань з

жіночої боротьби упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр.

Завдання дослідження:

1. Визначити особливості сучасної системи змагань у жіночій боротьбі.

2. Проаналізувати результати, продемонстровані провідними спортсменками світу на офіційних міжнародних змаганнях з вільної боротьби упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр.

3. Виявити різновиди тактики участі провідних спортсменок світу у системі змагань з жіночої боротьби упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр.

Матеріали та методи дослідження. Теоретичний аналіз, документальний метод, узагальнення даних літератури та мережі Інтернет дали змогу виявити проблемне поле тактики у спортивних єдиноборствах, узагальнити сучасні тенденції розвитку олімпійських спортивних єдиноборств, виявити спільні та відмінні риси у системах олімпійського відбору. Надалі (січень – грудень 2020 рр.) проаналізовано результати провідних спортсменок світу у вільній боротьбі, які посіли перше-третє місце на Іграх XXXI Олімпіади 2016 р. у м. Ріо-де-Жанейро у різних вагових категоріях (загалом 24 спортсменки – по чотири у шести вагових категоріях). Для цього використано їхні індивідуальні профілі на сайті Об'єднаного світу боротьби (<https://unitedworldwrestling.org/>).

До уваги взято показники, продемонстровані на офіційних міжнародних змаганнях, що проводяться під егідою Об'єднаного світу боротьби (United World Wrestling, UWW):

- Кількість змагань, у якій спортсменки взяли участь протягом кожного з чотирьох сезонів;

- Результати на головних змаганнях сезону (протягом першого-третього сезонів олімпійського циклу – на чемпіонатах світу, у четвертому – на Іграх Олімпіади);

- «Середнє арифметичне місце» – середнє арифметичне усіх місць, які

спортсменки посіли на змаганнях упродовж сезону;

- «Показник медальних здобутків» – кількість змагань, на яких спортсменки завоювали медалі різного ґатунку (відсоток від загальної кількості змагань, у яких спортсменки взяли участь протягом сезону);

- Участь у турнірах різних вікових категорій – «кадети», «юніори», «дорослі»;

- Найвищий та найнижчий результати у сезоні;

- Кількість змагань, на яких спортсменки посідали певні місця – відсоток від загальної кількості змагань, у яких спортсменки взяли участь протягом сезону;

- Особливості завоювання олімпійської ліцензії – чи це вдалося особисто спортсменці, чи іншій представниці НОК країни; на якому з чотирьох етапів олімпійського відбору це здійснено.

Додатково враховано межі вагових категорій, у яких виступала кожна з 24 спортсменок протягом чотирьох сезонів 2013-2016 рр., співвідношення кількості змагань, проведених у відповідних вагових категоріях (якщо спортсменка виступала у кількох з них).

За допомогою програмного забезпечення (Microsoft Excel 2016) визначали: x – середнє арифметичне значення, σ – середнє квадратичне відхилення, max – максимальний показник у сезоні; min – мінімальний показник у сезоні.

Результати дослідження та їх обговорення. В олімпійському спорті під системою змагань розуміють сукупність турнірів, спрямованих на якомога об'єктивніше визначення переможців, відбір, підготовку до участі в Олімпійських іграх, а також на забезпечення умов для досягнення найкращих спортивних результатів (Платонов, Гуськов, Линец, & Юшко, 2000; Шандригось, & Первачук, 2018).

Особливості системи змагань у спортивній боротьбі регламентовано «Міжнародними правилами боротьби»

(International Wrestling Rules, чинна версія – від березня 2020 р., <https://unitedworldwrestling.org/>).

Відповідно до цього документу, щороку спортсмени можуть брати участь у змаганнях різних категорій: Континентальних чемпіонатах, чемпіонатах світу (крім тих років, коли проводяться Олімпійські ігри), Кубках Світу, «Гран-прі» (Grand Prix), «Голден Гран-прі» (Golden Grand Prix), Матчах виклику (Challenge match), Ranking Series, міжнародних та інших турнірах (https://unitedworldwrestling.org/sites/default/files/media/document/wrestling_rules_a_0.pdf). Аналіз календарів змагань UWW вказав на те, що упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр. у кожному сезоні спортсменки могли брати участь у 31-36 турнірах.

Відповідно до систем олімпійського відбору-2016 та 2020, боротьба спортсменів за олімпійські ліцензії розпочиналася за рік до проведення чергових Ігор Олімпіади на ЧС (перший етап олімпійського відбору). Якщо представники НОК країни не здобули ліцензії у конкретній ваговій категорії на чемпіонаті світу (ЧС) 2015 та 2019 рр. відповідно, вони могли зробити це упродовж останнього (четвертого) сезону поточного олімпійського циклу на інших кваліфікаційних турнірах – Континентальному та Всесвітньому (другий і третій етапи відповідно). Цікаво, що в олімпійському циклі 2013-2016 рр. було передбачено проведення двох Всесвітніх кваліфікаційних турнірів (третій та четвертий етапи відбору).

Зазначимо, що на відміну від інших єдиноборств, у спортивній боротьбі завойована олімпійська ліцензія належить не спортсменові, а НОК. Останній може делегувати на Ігри Олімпіади лише одного спортсмена у ваговій категорії (ВК). Таким чином, перспектива виступу спортсмена на олімпійській арені залежить не лише від факту завоювання ліцензії, а й від виконання ним усіх умов, передбачених системою національного відбору (демонстрація високих, стабільних та

надійних результатів на змаганнях різного рівня, наявність міжнародного досвіду тощо). Враховуючи вище наведене, було зроблено припущення, що тактика участі спортсменок у системі змагань може бути спрямована не лише на завоювання олімпійської ліцензії, а й на включення та утримування у складі національної збірної команди країни протягом, як мінімум, року, що передує черговим Іграм Олімпіади.

На відміну від фехтування, де спортсмени зацікавлені щосезону брати участь як мінімум у семи турнірах з метою покращення або утримування позиції в офіційному міжнародному рейтингу, у спортивній боротьбі цієї необхідності немає. В першу чергу, тому, що перспектива здобуття борцем олімпійської ліцензії не залежить від позиції в офіційному рейтингу UWW. Остання є важливою переважно для жеребкування, яке проводиться напередодні кожного турніру (чемпіонати світу, Континентальні чемпіонати, Ranking Series).

Ще одним специфічним компонентом системи змагань у спортивній боротьбі є процедура зважування. У чинних правилах змагань UWW

(https://unitedworldwrestling.org/sites/default/files/2020-03/wrestling_rules.pdf) не вказано жодних обмежень щодо зміни вагової категорії протягом сезону. Однак для участі у конкретному турнірі спортсмен може бути заявленим лише в одній ваговій категорії, що відповідає його масі тіла на момент офіційного зважування. У віковій категорії «дорослі» борці можуть бути заявленими у важчих вагових категоріях, за винятком важкої, в якій маса тіла повинна становити щонайменше 97 кг для чоловіків у вільній та греко-римській боротьбі, а також понад 72 кг у жіночій боротьбі.

Особливістю систем олімпійського відбору у спортивній боротьбі є невідповідність між кількістю та межами вагових категорій, представлених на ЧС та Іграх Олімпіади. Упродовж олімпійських циклів 2013-2016 та 2017-2020 рр.

оновлені межі ВК було запроваджено за три роки до проведення Ігор Олімпіади – у 2013 та 2017 рр. відповідно (Шандригось, Латишев, Розторгуй, & Первачук, 2021). Отже, тактика участі спортсменок у системі змагань з жіночої боротьби передбачає також вибір ВК. Це запитання загострюється, якщо ВК, у якій спортсменка виступає на ЧС та інших

змаганнях, не представлена у програмі Ігор Олімпіади.

Аналіз динаміки виступів провідних спортсменок світу у жіночій боротьбі (Рис. 1) вказав на те, що протягом першого-третього сезонів 2013-2015 рр. середньогрупові показники кількості змагань зростали від 3,96 до 5,13. Однак у четвертому цей показник знизився до 4,29 турнірів.

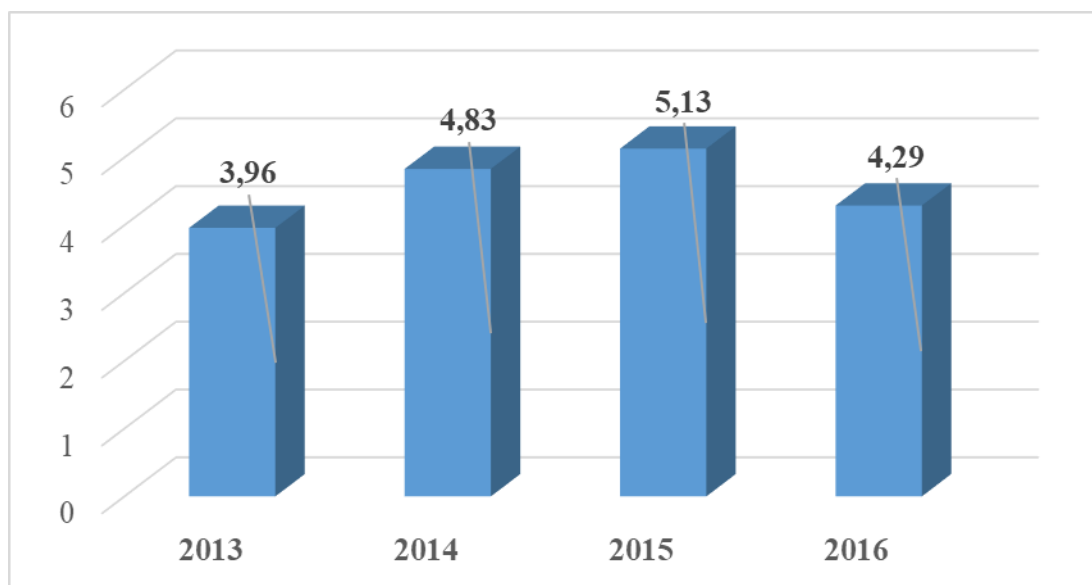

Рис.1. Середня кількість офіційних міжнародних змагань, у яких взяли участь провідні спортсменки світу упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр. (n=24)

Схожі результати були описані у працях М. В. Латишева та Ю. М. Тропіна (2020), які проаналізували особливості спортивних кар'єр олімпійських чемпіонів з греко-римської боротьби у період з 1993 по 2016 рр. Автори виявили, що кількість офіційних змагань міжнародного рівня, у яких спортсмени взяли участь у перші три роки олімпійських циклів, поступово зростала від 89 до 111, а у четвертому знижувалась до 78. Оскільки представлена кількість змагань є сумою виступів усіх олімпійських чемпіонів з греко-римської боротьби, вона не відображає особливостей динаміки виступів різних спортсменів упродовж окремих сезонів чи чотирирічних циклів та не дає змоги виявити особливості тактики їхньої участі у системі змагань.

Натомість аналіз показників змагальної діяльності провідних спортсменок у вільній боротьбі упродовж 2013-2016 рр. вказав на те, що тактика їхньої участі у системі змагань упродовж чотирирічного циклу має відмінності в залежності від спортивних результатів та їхньої динаміки у кожному сезоні. На підставі цього виявлено чотири групи спортсменок.

До *першої групи* («лідери», n=10) увійшли ті, чий результат був високим упродовж кожного сезону 2013-2016 рр. (табл. 1). Серед них – переможці та призери Ігор XXXI Олімпіади 2016 р. у м. Ріо-де-Жанейро в усіх ВК, окрім важкої (75 кг).

Результати першої групи спортсменок упродовж олімпійського циклу
2013-2016 рр. (n=10)

Показники	К-сть змагань	САМ	Найкращий результат	Найгірший результат	Показник медальних здобутків, %	Результат на головних змаганнях
Сезон 2013 р.						
X	3,00	1,63	1,56	2,00	100,00	1,75
σ	3,28	0,83	0,88	0,87	0,00	0,89
Max	9,00	3,00	3,00	3,00	100,00	3,00
Min	1,00	1,00	1,00	1,00	100,00	1,00
Сезон 2014 р.						
X	4,10	1,48	1,10	2,40	97,50	1,88
σ	2,18	0,61	0,32	1,84	7,91	0,83
Max	8,00	2,63	2,00	7,00	100,00	3,00
Min	2,00	1,00	1,00	1,00	75,00	1,00
Сезон 2015 р.						
X	3,20	1,93	1,20	3,70	90,74	1,63
σ	2,20	0,88	0,63	2,71	12,83	0,74
Max	7,00	3,50	3,00	8,00	100,00	3,00
Min	1,00	1,00	1,00	1,00	66,67	1,00
Сезон 2016 р.						
X	2,90	1,50	1,10	2,20	100,00	1,80
σ	1,10	0,40	0,32	0,79	0,00	0,79
Max	4,00	2,00	2,00	3,00	100,00	3,00
Min	1,00	1,00	1,00	1,00	100,00	1,00

Примітки: X – середнє арифметичне значення; σ – середнє квадратичне відхилення; max – максимальний показник у сезоні; min – мінімальний показник у сезоні; к-сть змагань – абсолютне значення кількості змагань, у яких спортсменки взяли участь упродовж сезону; САМ – середнє арифметичне усіх місць, які спортсменки посіли упродовж сезону; показник медальних здобутків – співвідношення (частка) кількості змагань, на яких спортсменки здобули медалі, до загальної кількості проведених ними турнірів упродовж сезону (%); найкращий/ найгірший результати – найвище/ найнижче місце, які спортсменки посіли на змаганнях упродовж сезону; результат на головних змаганнях – місце, які посіли спортсменки на чемпіонатах світу 2013-2015 рр. та Іграх XXXI Олімпіади 2016 р.

Кількість змагань, у якій спортсменки брали участь упродовж 2013-2016 рр., становила від $3,00 \pm 3,28$ у першому сезоні до $2,90 \pm 1,10$ у четвертому. Найвищим цей показник був у другому сезоні – $4,10 \pm 2,18$. Результати, продемонстровані на змаганнях різних категорій, були високими у кожному сезоні. Середнє арифметичне усіх місць становило $1,63 \pm 0,83$ у першому сезоні, $1,50 \pm 0,40$ – у четвертому. Зазначимо, що найнижчим результатом було 8 місце у третьому сезоні, однак у першому та четвертому усі спортсменки як мінімум завойовували бронзові медалі. Те саме характерне для показників медальних здобутків – у першому і четвертому сезонах вони становили 100 % в усіх

спортсменок. У другому і третьому сезонах цей показник дещо знизився – до $97,50 \pm 7,91$ % та $90,74 \pm 12,83$ % відповідно. Принциповою особливістю цієї групи спортсменок була демонстрація високих результатів на головних змаганнях щосезону. Винятком серед цієї групи спортсменок були Ya. S. та R. K. Перша не брала участі у ЧС 2014, 2015 рр., друга – у ЧС 2013, 2014 рр. Однак на інших змаганнях обидві демонстрували високі результати, у тому числі – на Континентальних чемпіонатах (чемпіонати Азії).

До другої групи (n=11) було включено спортсменок, результати яких зростали з кожним наступним сезоном (табл. 2).

Результати другої групи спортсменок упродовж олімпійського циклу
2013-2016 рр. (n=11)

Показники	К-сть змагань	САМ	Найкращий результат	Найгірший результат	Показник медальних здобутків, %	Результат на головних змаганнях
Сезон 2013 р.						
X	4,27	6,35	2,18	12,45	49,36	12,88
σ	2,28	2,90	1,25	6,96	31,44	7,51
Max	8,00	12,67	5,00	26,00	100,00	26,00
Min	1,00	3,00	1,00	3,00	0,00	3,00
Сезон 2014 р.						
X	5,09	4,19	1,55	9,73	62,45	9,00
σ	2,17	1,67	0,69	4,50	23,72	4,80
Max	8,00	7,00	3,00	18,00	100,00	18,00
Min	1,00	2,00	1,00	2,00	25,00	5,00
Сезон 2015 р.						
X	6,55	4,91	1,27	10,55	56,91	10,40
σ	2,81	1,46	0,47	4,08	19,64	3,84
Max	11,00	7,00	2,00	16,00	100,00	16,00
Min	2,00	2,50	1,00	3,00	36,36	5,00
Сезон 2016 р.						
X	5,73	3,19	1,27	7,27	80,82	2,82
σ	1,42	1,17	0,47	4,10	16,08	0,40
Max	8,00	5,00	2,00	15,00	100,00	3,00
Min	4,00	1,17	1,00	2,00	50,00	2,00

Примітки: X – середнє арифметичне значення; σ – середнє квадратичне відхилення; max – максимальний показник у сезоні; min – мінімальний показник у сезоні; к-сть змагань – абсолютне значення кількості змагань, у яких спортсменки взяли участь упродовж сезону; САМ – середнє арифметичне усіх місць, які спортсменки посіли упродовж сезону; показник медальних здобутків – співвідношення (частка) кількості змагань, на яких спортсменки здобули медалі, до загальної кількості проведених ними турнірів упродовж сезону (%); найкращий/ найгірший результати – найвище/ найнижче місце, які спортсменки посіли на змаганнях упродовж сезону; результат на головних змаганнях – місце, які посіли спортсменки на чемпіонатах світу 2013-2015 рр. та Іграх XXXI Олімпіади 2016 р.

На відміну від представниць першої групи, спортсменки другої групи упродовж першого-третього сезонів збільшували обсяги змагальної практики. Середньгруповий показник кількості змагань у першому сезоні становив $4,27 \pm 2,28$, у третьому – $6,55 \pm 2,81$. У четвертому цей показник знизився до $5,73 \pm 1,42$. Середнє арифметичне місце, результати на головних змаганнях, показники медальних здобутків зростали у першому-другому сезонах, у третьому дещо знизилися порівняно з другим (однак при цьому залишилися вищими, ніж у першому сезоні), у четвертому знову зросли. Порівняно зі спортсменками першої групи, у другій усі вище вказані показники були нижчими у четвертому

сезоні. Цікаво, що як у попередньому випадку, серед спортсменок другої групи були ті, які пропустили головні змагання. N. S. пропустила ЧС у 2013, 2014 рр., а S. M. – ЧС у 2013 та 2015 рр.

Цікаво, що для динаміки результатів двох спортсменок-представниць легшої ваги 53 кг були притаманні особливості, виявлені у першій та другій групах. Ми об'єднали їх у третю групу (табл. 3).

Кількість змагань, у яких вони взяли участь у першому-третьому сезонах, була відносно стабільною, з тенденцією до зростання – від $7,00 \pm 1,41$ у першому сезоні до 8,00 у третьому. Однак у четвертому цей показник знизився до $4,50 \pm 0,71$.

Результати третьої групи спортсменок упродовж олімпійського циклу
2013-2016 рр. (n=2)

Показники	К-сть змагань	САМ	Найкращий результат	Найгірший результат	Показник медальних здобутків, %	Результат на головних змаганнях
Сезон 2013 р.						
X	7,00	2,46	1,00	7,00	85,42	7,00
σ	1,41	0,29	0,00	0,00	2,95	0,00
Max	8,00	2,67	1,00	7,00	87,50	7,00
Min	6,00	2,25	1,00	7,00	83,33	7,00
Сезон 2014 р.						
X	8,50	2,37	1,00	8,00	81,95	6,50
σ	0,71	0,36	0,00	2,83	9,82	4,95
Max	9,00	2,63	1,00	10,00	88,89	10,00
Min	8,00	2,11	1,00	6,00	75,00	3,00
Сезон 2015 р.						
X	8,00	1,25	1,00	3,00	93,75	1,00
σ	0,00	0,18	0,00	1,41	8,84	0,00
Max	8,00	1,38	1,00	4,00	100,00	1,00
Min	8,00	1,13	1,00	2,00	87,50	1,00
Сезон 2016 р.						
X	4,50	1,10	1,00	1,50	100,00	1,00
σ	0,71	0,14	0,00	0,71	0,00	0,00
Max	5,00	1,20	1,00	2,00	100,00	1,00
Min	4,00	1,00	1,00	1,00	100,00	1,00

Примітки: X – середнє арифметичне значення; σ – середнє квадратичне відхилення; max – максимальний показник у сезоні; min – мінімальний показник у сезоні; к-сть змагань – абсолютне значення кількості змагань, у яких спортсменки взяли участь упродовж сезону; САМ – середнє арифметичне усіх місць, які спортсменки посіли упродовж сезону; показник медальних здобутків – співвідношення (частка) кількості змагань, на яких спортсменки здобули медалі, до загальної кількості проведених ними турнірів упродовж сезону (%); найкращий/ найгірший результати – найвище/ найнижче місце, які спортсменки посіли на змаганнях упродовж сезону; результат на головних змаганнях – місце, які посіли спортсменки на чемпіонатах світу 2013-2015 рр. та Іграх XXXI Олімпіади 2016 р.

У першому та другому сезонах результати на головних змаганнях, показники медальних здобутків, середнє арифметичне усіх місць зростали так само, як у другій групі спортсменок. У наступних сезонах ці показники стабілізувалися на високому рівні (так, як це було характерно для першої групи). Таким чином, у першому-другому сезонах представниці цієї групи підвищували результати, у третьому-четвертому – утримували їх на високому рівні, обіймаючи лідерські позиції.

Водночас динаміка результатів ще однієї спортсменки-представниці важкої ВК 75 кг (F. Zh.) відрізнялася від інших груп. У першому та четвертому сезонах її результати були високими, однак у другому і третьому знизилася. Учасі у ЧС у 2014 та 2015 рр. спортсменка не брала.

Загальна кількість змагань, у яких вона взяла участь упродовж різних сезонів, не перевищувала 2-3. На підставі аналізу цих показників зроблено висновок, що F. Zh. завершила перший сезон як лідер, однак у другому і третьому сезонах вона втратила цей статус з невідомих нам причин та пропустила головні змагання. У четвертому сезоні їй вдалося повернути статус лідера та здобути бронзову нагороду на Іграх XXXI Олімпіади 2016 р. у м. Ріо-де-Жанейро.

Порівняння динаміки виступів та результатів спортсменок чотирьох груп дало змогу зробити висновки щодо тактики їхньої участі у системі змагань упродовж чотирьох сезонів та загалом олімпійського циклу 2013-2016 рр. (Рис. 2).

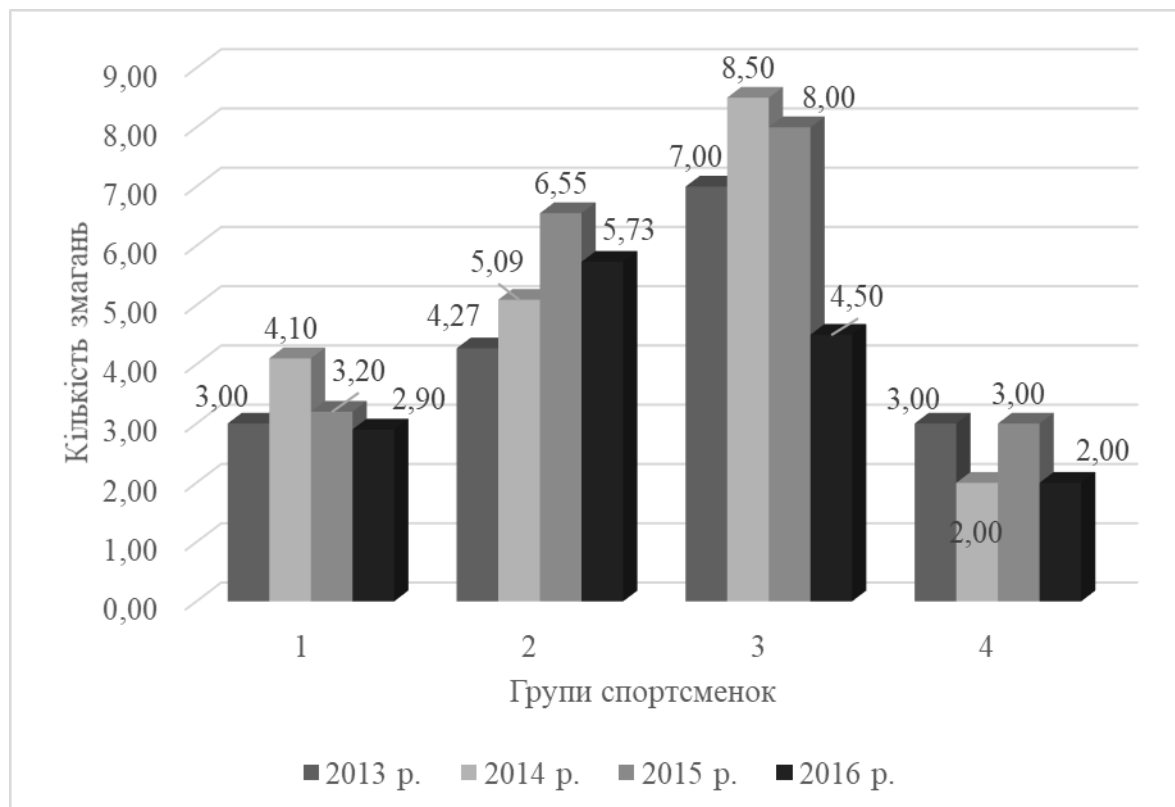

Рис.2. Динаміка кількості змагань, у яких взяли участь представниці різних груп упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр.

Примітка. Групи спортсменок: 1 – ті, які використовували тактику утримування лідерства (n=10); 2 – ті, які використовували тактику поступового підвищення результатів (n=11); 3 – ті, які використовували комбіновану тактику (поступового підвищення результатів та утримування лідерства, n=2); 4 – ті, які використовували тактику повернення лідерства (n=1)

Отже, спільним для усіх груп спортсменок було зниження обсягів змагальної практики у четвертому сезоні порівняно з першим-третім. Проте особливості тактика їхньої участі у системі змагань упродовж сезону та чотирирічного циклу мали відмінності в залежності від динаміки спортивних результатів. Для спортсменок першої групи була притаманна тактика утримування лідерства. Особливістю цього різновиду тактики є демонстрація високих спортивних результатів як на головних змаганнях сезону, так і на інших офіційних міжнародних турнірах, а також участь у невеликій кількості турнірів щороку – 2,90-4,10.

Для спортсменок другої групи була притаманною тактика поступового підвищення результатів. Вона передбачала збільшення обсягів змагальної практики

упродовж першого-третього сезонів олімпійського циклу від 4,27 до 6,55 турнірів та її зниження у четвертому до 5,73.

Для спортсменок третьої групи характерне використання комбінованої тактики. Упродовж першого та другого сезонів – поступове підвищення результатів та збільшення змагальної практики, у третьому-четвертому стабілізація результатів на високому рівні.

Тактику участі однієї спортсменки можна визначити як повернення лідерства. У першому сезоні вона продемонструвала високі результати на усіх змаганнях, включно з ЧС. У другому та третьому сезонах обсяги її змагальної практики залишилися стабільними, однак ЧС вона пропустила з невідомих нам причин. Цікаво, що результати на інших міжнародних турнірах у 2014-2015 рр.

погіршилися порівняно з 2013 р. Однак у четвертому сезоні їй вдалося повернути статус лідера та здобути бронзову нагороду на Іграх XXXI Олімпіади 2016 р. у м. Ріо-де-Жанейро.

Аналіз динаміки виступів та результатів, продемонстрованих спортсменками у різних ВК у кожному сезоні, дав змогу виокремити шість різновидів тактики вибору ВК, що застосовувалися на рівні олімпійського циклу:

- Перший. Виступи в одній олімпійській ВК та в її оновленій версії (після змін у правилах UWW 2013 р.) протягом чотирьох сезонів. Його застосовували четверо спортсменок: Е. Т., М. С., М. Е. М., S. Do.

- Другий. Виступи у кількох ВК (олімпійській та неолімпійській) з наданням переваги олімпійській упродовж кількох сезонів або усього циклу, у тому числі для виступів на головних змаганнях (ЧС та ОІ). При цьому виступи у неолімпійській ВК були епізодичними – 1-2 турніри у сезоні. Цей різновид тактики був притаманним для двох спортсменок S. Yo. та S. M. M.

- Третій. Виступи у неолімпійській та олімпійській ВК упродовж першого-третього сезонів з наданням переваги неолімпійській, у тому числі на ЧС, повний перехід в олімпійську ВК (100 % змагань) у четвертому сезоні. Його використовувала М. А.

- Четвертий. Виступи в неолімпійській та олімпійській ВК упродовж першого-третього сезонів з наданням переваги неолімпійській, у тому числі на ЧС, виступ в кількох олімпійських ВК (важчій і легшій, ніж неолімпійська) в третьому-четвертому сезонах та вибір тієї олімпійської, у якій більше перспектив. Його застосовували Н. Л. М. та S. M.

- П'ятий. Виступи в одній пріоритетній олімпійській ВК протягом усіх сезонів, у тому числі на ЧС, та епізодичні виступи в іншій олімпійській ВК (1-2 турніри у сезоні) з демонстрацією однаково вдалих результатів в обох ВК. Притаманний для Е. Ya., М. М., Е. L.

- Шостий. Виступи в одній олімпійській ВК протягом першого-другого сезону, повний перехід в іншу олімпійську ВК у третьому-четвертому сезоні з демонстрацією однаково вдалих виступів в обох ВК. Його застосовували К. I., R. K.

Цікаво, що 11 спортсменок упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр. комбінували кілька різновидів тактики вибору ВК. Перший та восьмий застосовували V. K.-Zh., N. V., J. E. M. F., E. S., E. E. W., G. M., E. B., F. Zh. Троє з них (N. V., J. E. M. F., E. S.) після першого сезону «знизили» ВК та надалі виступали тільки у ній (перейшли у легшу, ніж та, у якій виступали в попередніх сезонах). П'ятеро після першого сезону «збільшили» ВК та надалі виступали тільки у ній (перейшли у важчу, ніж та, у якій виступали в попередніх сезонах).

Перший і третій виявлено у Ya. S., яка у першому сезоні виступала у пріоритетній неолімпійській ВК, однак у наступних – тільки в одній олімпійській.

Третій і сьомий були притаманними для N. S., яка у кожному сезоні застосовувала різні комбінації виступів у ВК, однак пріоритет надавала неолімпійській. Цікаво, що та ВК, у якій спортсменка виступала на Іграх XXXI Олімпіади 2016 р. у м. Ріо-де-Жанейро, була легшою за усі попередні (протягом усього олімпійського циклу спортсменка жодного разу не виступала у цій ВК).

Висновки.

1. Для сучасної системи змагань у жіночій боротьбі є притаманними наявність великої кількості турнірів різних категорій (Континентальні та чемпіонати світу, Кубки світу, «Гран-прі», «Голден Гран-прі», Матчі виклику, міжнародні та інші турніри); багатоетапної системи олімпійського відбору; а також невідповідність між кількістю вагових категорій, представлених на чемпіонатах світу та Іграх Олімпіади. Відповідно до цієї системи у 2013-2016 рр. спортсменки могли щосезону взяти участь у 31-36 турнірах, виступаючи у різних вагових категоріях упродовж року.

2. Протягом першого-третього сезонів олімпійського циклу 2013-2016 рр. більшість провідних спортсменок світу поступово збільшували обсяг змагальної практики від 3,96 до 5,13 турнірів на рік, у четвертому, навпаки, знижували до 4,29 турнірів. Проте тактика їхньої участі у системі змагань упродовж сезону та чотирирічного циклу мала відмінності в залежності від динаміки спортивних результатів.

3. Виявлено чотири різновиди тактики участі провідних спортсменок світу у системі змагань упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр.: утримування лідерства, поступового підвищення результатів, комбіновану (упродовж першого-другого сезонів – поступового підвищення результатів, у третьому-четвертому – утримування лідерства). Для однієї спортсменки було притаманним використання тактики повернення лідерства.

4. Виявлено шість різновидів тактики вибору вагової категорії, які

застосовували спортсменки упродовж олімпійського циклу 2013-2016 рр. Більшість спортсменок (54,17 %) надавали перевагу одному з них. Ще 43,83 % комбінували по два різновиди тактики упродовж окремих сезонів та загалом олімпійського циклу 2013-2016 рр.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у виявленні різновидів тактики участі провідних спортсменів світу у системі змагань упродовж 2004-2020 рр. на прикладі фехтування, дзюдо, тхеквондо, карате, боксу, а також розробці концепції тактики у сучасних олімпійських спортивних єдиноборствах.

Конфлікт інтересів. Автор відзначає, що не існує ніякого конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Абдуллаєв, А. К., & Ребар, І. В. (2018). *Теорія і методика викладання вільної боротьби: навчально-методичний посібник*. ФОП Однорог Т.В., Мелітополь.
- Задорожна, О. Р., Бріскін, Ю. А., Пітин, М. П., Потоп, В., Гращенко, Ж. В., Глухов, І. Г., & Дробот, К. В. (2020). Особливості комплектування складу учасників ігор XXXII Олімпіади 2020 у Токіо (на прикладі спортивних єдиноборств). *Український журнал медицини, біології та спорту*, Т. 5, №3 (25), 445-450. DOI: 10.26693/jmbs05.03.445
- Задорожна, О. Р., Бріскін, Ю. А., Пітин, М. П., Вовк, І. В., & Пестерніков, В. В. (2020). Особливості систем відбору спортсменів-кандидатів у національну збірну команду України для участі в Іграх Олімпіад (на прикладі спортивних єдиноборств). *Український журнал медицини, біології та спорту*, Т. 5, №3 (25), 357-364. DOI: 10.26693/jmbs05.05.357
- Камаєв О. И., Тропин Ю. Н., & Костюков Я. Э. (2017). Тактика спортивной борьбы. *Єдиноборства*, №2, 27-31.
- Латышев, Н. В., & Тропин, Ю. Н. (2020). Анализ спортивных карьер олимпийских чемпионов в греко-римской борьбе. *Єдиноборства*, №1 (15), 22-34. DOI:10.15391/ed.2020-1.03
- Латышев М., Шандригось В., Рибак Л., & Мозолюк О. (2018). Аналіз результатів виступу збірних команд України з вільної боротьби. *Спортивна наука України*, № 4(86), 37-44.
- Латышев, Н., Шандригось, В., Тропин, Ю., Квасница, О., & Головач, И. (2020). Женская борьба: анализ результатов выступления сборной команды Украины. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*, 9 (28), 237-243. DOI: 10.31652/2071-5285-2020-9(28)-237-243
- Малков, О. Б., & Гожин, В. В. Основные компоненты тактики поединка в спортивных єдиноборствах. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа

<http://naukarus.com/osnovnye-komponenty-taktiki-poedinka-v-sportivnyh-edinoborstvah>.

(Дата обращения: 01.02.2020).

- Остапчук, Ю. & Окопний, А. (2013). Аналіз виступу жіночої збірної команди України із спортивної боротьби на XXVIII, XXIX та XXX літніх Олімпійських Іграх. *Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, 7(33), 24-30.
- Палатний, А. Л. (2019). Результати виступів українських спортсменів з вільної та жіночої боротьби на престижних міжнародних змаганнях упродовж 1992-2008 років. *Вісник Прикарпатського університету. Серія: Фізична культура*, 104-109. doi: 10.15330/fcult.31.104-109.
- Платонов, В. Н., Гуськов, С. И., Линец, М. М., & Юшко, Б. Н. (2000). *Профессиональный спорт*. Олимпийская литература, Киев.
- Платонов, В. Н. (2015). *Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учеб-ник [для тренеров] : в 2 кн.* Олимпийская литература, Киев.
- Рыжкова, Л. Г. (2016). *Формирование и развитие тактических знаний и умений в системе многолетней подготовки спортсменов (на примере фехтования): (дис. ... доктора педагогических наук)*. Москва, Россия.
- Туманян Г. С. (2006). *Стратегия подготовки чемпионов*. Советский спорт (Физическая культура и спорт), Москва.
- Шандригось В. І., Латишев М. В., Первачук Р. В., & Яременко, В. В. (2020). Аналіз результатів виступів збірної команди України з жіночої боротьби. *Єдиноборства*, №4(18), 90-104. DOI:10.15391/ed.2020-4.09
- Шандригось, В. І., Латишев, М. В., Розторгуй, М. С., & Первачук, Р.В. (2021). Динаміка кількості вагових категорій в жіночій боротьбі. *Єдиноборства*, №1 (19), 79-89. DOI:10.15391/ed.2021-1.08
- Шандригось, В. І. (2018). Системно-історичний аналіз досягнень країн-учасниць в змаганнях з вільної боротьби на Олімпійських Іграх (1904-2016 рр.). *Єдиноборства*, №1 (7), 89-97.
- Шандригось, В. І. (2019). Динаміка кількості вагових категорій борців вільного стилю в програмах Олімпійських ігор. *Єдиноборства*, №2 (12), 58-67. DOI:10.5281/zenodo.2544680
- Шандригось, В. І., Яременко, В. В., & Первачук, Р. В. (2018). Аналіз виступів борців різних країн на чемпіонаті Європи 2018 року з вільної боротьби серед чоловіків. *Єдиноборства*, №4 (10), 80-90. DOI:10.5281/zenodo.1473640
- Шандригось, В., & Первачук, Р. (2018). Роль і місце спортивної боротьби в системі олімпійського руху. *Молода спортивна наука України*, 22, Т. 1, 18-19.
- Віас, М., Hrvoje, K., & Sprem, D. (2014). Beginning age, wrestling experience and wrestling peak performance-trends in period 2002-2012. *Kinesiology*, 46 (S-1), 94-100.
- Korobeynikov, G. V., Latyshev, S. V., Latyshev, N. V., Goraschenko, A. U. & Korobeynikova, L. G. (2016). General laws of competition duel and universal requirements to technical-tactic fitness of elite wrestlers. *Physical Education of Students*, 1, 37-42. DOI: <https://doi.org/10.15561/20755279.2016.0105>
- Latyshev, M., Latyshev, S., Korobeynikov, G. Kvasnytsya, O., Shandrygos, V., & Dutchak, Y. (2019). The analysis of the results of the Olympic free-style wrestling champions. *Journal of Human Sport and Exercise, in press*. 5(2). 400-410. DOI:<https://doi.org/10.14198/jhse.2020.152.14>
- United World Wrestling. Access Mode: – [Электронный ресурс]. – Режим доступа <https://unitedworldwrestling.org/> (дата обращения: 02.10.2020).

International Wrestling Rules. Access Mode – [Электронный ресурс]. – Режим доступа https://unitedworldwrestling.org/sites/default/files/media/document/wrestling_rules_a_0.pdf (дата обращения: 02.10.2020).

Стаття надійшла до редакції: 10.02.2021 р.
Опубліковано: 23.02.2021 р.

Аннотация. *Задорожная О. Р. Тактика участия ведущих спортсменок мира в системе соревнований по женской борьбе в течение олимпийского цикла 2013-2016 гг. Цель: определить особенности тактики участия ведущих спортсменок мира в системе соревнований по женской борьбе в течение олимпийского цикла 2013-2016 гг. Материал и методы.* Теоретический анализ, документальный метод, обобщение данных литературы и сети Интернет позволили выявить проблемное поле тактики в спортивных единоборствах, обобщить современные тенденции развития олимпийских спортивных единоборств, выявить общие и отличительные черты в системах олимпийского отбора. Анализ соревновательной деятельности ведущих спортсменок мира, занявшие первое третье места на Играх XXXI Олимпиады 2016 в г. Рио-де-Жанейро в соревнованиях по вольной борьбе (всего 24 спортсменов - по четыре в шести весовых категориях). Обработка результатов осуществлялась с помощью программного обеспечения Microsoft Excel. **Результаты:** выявлены особенности системы соревнований в женской борьбе. Для нее характерны наличие большого количества турниров различных категорий, многоэтапной системы олимпийского отбора, несоответствие между количеством весовых категорий, представленных на чемпионатах Мира и Играх Олимпиады. В течение первого-третьего сезонов олимпийского цикла 2013-2016 гг. Большинство ведущих спортсменок мира постепенно увеличивали объем соревновательной практики 3,96 до 5,13 турниров в год, в четвертом, наоборот, снижали до 4,29 турниров. **Выводы.** Тактика участия ведущих спортсменок мира в системе соревнований по женской борьбе в течение сезона и четырехлетнего цикла имеет различия в зависимости от динамики спортивных результатов. Выявлено четыре разновидности тактики: удерживание лидерства, постепенного повышения результатов, комбинированная (в течение первого-второго сезонов - постепенного повышения результатов, в третьем-четвертом – удерживание лидерства), возвращение лидерства. Выявлено особенности тактики выбора весовой категории, которые использовали спортсменки на протяжении сезона и вообще олимпийского цикла.

Ключевые слова: соревнования, Олимпийские игры, олимпийский цикл, календарь, сезон, тактика, результаты.

Abstract. *Zadorozhna O. Participation tactics of the world's leading athletes in the system of women's wrestling competitions during the Olympic cycle of 2013-2016. Purpose: to analyze the features of the participation tactics of the world's leading athletes in the system of women's wrestling competitions during the Olympic cycle of 2013-2016. Materials and methods.* Theoretical analysis, documentary method, generalization of literature and Internet data allowed to identify the problematic field of tactics in martial arts, to summarize current trends in Olympic martial arts, to identify commonalities and differences in the systems of Olympic selection. Analysis of the competitive performance of the world's leading women-athletes who took first-third places at the Games XXXI of Olympiad 2016 in Rio de Janeiro in wrestling competitions (a total of 24 athletes – four in six weight categories). The results were processed using Microsoft Excel. **Results:** features of the competition system in women's wrestling were revealed. It is characterized by the presence of a large number of tournaments of different categories, a multi-stage system of Olympic selection, the discrepancy between the number of weight categories represented at the World Championships and the Olympic Games. During the first-third seasons of the 2013-2016 Olympic cycle, most of the world's leading athletes gradually increased their competitive practice from 3.96 to 5.13

tournaments per year, while in the fourth, they reduced it to 4.29 tournaments. **Conclusions.** The participation tactics of the world's leading athletes in the system of women's wrestling competitions during the season and the four-year cycle has differences depending on the dynamics of sports results. There are four types of tactics: retention of leadership, gradual increase of results, combined (during the first or second seasons - gradual increase of results, in the third-fourth - retention of leadership), return of leadership. Six types of tactics for choosing a weight category have been identified. They were used by different sportsmen within a season or the whole Olympic cycle.

Keywords: competitions, Olympic Games, Olympic cycle, calendar, season, tactics, results.

References

- Abdullajev, A. K., & Rebar, I. V. (2018). *Teorija i metodyka vykladannja vil'noi' borot'by: navchal'no-metodychnyj posibnyk*. FOP Odnorog T.V., Melitopol.
- Zadorozhna, O. R., Briskin, Ju. A., Pityn, M. P., Potop, V., Grashhenkova, Zh. V., Gluhov, I. G., & Drobot, K. V. (2020). Osoblyvosti komplektuvannja skladu uchasnykiv igor XXXII Olimpiady 2020 u Tokio (na prykladi sportyvnyh jedynoborstv). *Ukrai'ns'kyj zhurnal medycyny, biologii' ta sportu*, T. 5, №3 (25), 445-450. DOI: 10.26693/jmbs05.03.445
- Zadorozhna, O. R., Briskin, Ju. A., Pityn, M. P., Vovk, I. V., & Pesternikov, V. V. (2020). Osoblyvosti system vidboru sportsmeniv-kandydativ u nacional'nu zbirnu komandu Ukrai'ny dlja uchasti v Igrah Olimpiad (na prykladi sportyvnyh jedynoborstv). *Ukrai'ns'kyj zhurnal medycyny, biologii' ta sportu*, T. 5, №3 (25), 357-364. DOI: 10.26693/jmbs05.05.357
- Latyshev, N. V., & Tropin, Ju. N. (2020). Analiz sportyvnyh kar'er olimpijskikh chempionov v greko-rimskoj bor'be. *Edinoborstva*, №1 (15), 22-34. DOI:10.15391/ed.2020-1.03
- Latyshev M., Shandrygos' V., Rybak L., & Mozoljuk O. (2018). *Analiz rezul'tativ vystupu zbirnyh komand Ukrai'ny z vil'noi' borot'by*. Sportyvna nauka Ukrai'ny, № 4(86), 37-44.
- Latishev, N., Shandrygos', V., Tropin, Ju., Kvasnica, O., & Golovach, I. (2020). Zhenskaja bor'ba: analiz rezul'tatov vystuplenija sbornoj komandy Ukrainy. *Fizichna kul'tura, sport ta zdorov'ja nacii*, 9 (28), 237-243. DOI: 10.31652/2071-5285-2020-9(28)-237-243
- Malkov, O. B., & Gozhin, V. V. Osnovnye komponenty taktiki poedinka v sportyvnyh edinoborstvah. – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa <http://naukarus.com/osnovnye-komponenty-taktiki-poeidinka-v-sportyvnyh-edinoborstvah>. (Data obrashhenija: 01.02.2020).
- Ostapchuk, Ju. & Okopnyj, A. (2013). Analiz vystupu zhinochoi' zbirnoi' komandy Ukrai'ny iz sportyvnoi' borot'by na XXVIII, XXIX ta XXX litnih Olimpijs'kyh Igrah. Naukovyj chasopys Nac. ped. un-tu im. M. P. Dragomanova. Serija 15: *Naukovo-pedagogichni problemy fizychnoi' kul'tury (fizychna kul'tura i sport)*, 7(33), 24-30.
- Palatnyj, A. L. (2019). Rezul'taty vystupiv ukrai'ns'kyh sportsmeniv z vil'noi' ta zhinochoi' borot'by na prestyzhnyh mizhnarodnyh zmagannjah uprodovzh 1992-2008 rokiv. *Visnyk Prykarpats'kogo universytetu. Serija: Fizychna kul'tura*, 104-109. doi: 10.15330/fcult.31.104-109.
- Platonov, V. N., Gus'kov, S. I., Linec, M. M., & Jushko, B. N. (2000). *Professional'nyj sport. Olimpijskaja literatura*, Kiev.
- Platonov, V. N. (2015). *Sistema podgotovki sportsmenov v olimpijskom sporte. Obshhaja teorija i ee prakticheskie prilozhenija : ucheb-nik [dlja trenerov] : v 2 kn.* Olimpijskaja literatura, Kiev.
- Ryzhkova, L. G. (2016). *Formirovanie i razvitie takticheskikh znaniy i umenij v sisteme mnogoletnej podgotovki sportsmenov (na primere fehtovaniya): (dis. ... doktora pedagogicheskikh nauk)*. Moskva, Rossija.
- Tumanjan G. S. (2006). *Strategija podgotovki chempionov*. Sovetskij sport (Fizicheskaja kul'tura i sport), Moskva.
- Shandrygos' V. I., Latyshev M. V., Pervachuk R. V., & Jaremenko, V. V. (2020). Analiz rezul'tativ vystupiv zbirnoi' komandy Ukrai'ny z zhinochoi' borot'by. *Jedynoborstva*, №4(18), 90-104.

DOI:10.15391/ed.2020-4.09

- Shandrygos', V. I., Latyshev, M. V., Roztorguj, M. S., & Pervachuk, R.V. (2021). Dynamika kil'kosti vagovyh kategorij v zhinochij borot'bi. *Jedynoborstva*, №1 (19), 79-89. DOI:10.15391/ed.2021-1.08
- Shandrygos', V. I. (2018). Cystemno-istorychnyj analiz dosjagnen' kra'i'n-uchasnych' v zmagannjah z vil'noi' borot'by na Olimpijs'kyh Igrah (1904-2016 rr.). *Jedynoborstva*, №1 (7), 89-97.
- Shandrygos', V. I. (2019). Dynamika kil'kosti vagovyh kategorij borciv vil'nogo stylju v programah Olimpijs'kyh igor. *Jedynoborstva*, №2 (12), 58-67. DOI:10.5281/zenodo.2544680
- Shandrygos', V. I., Jaremenko, V. V., & Pervachuk, R. V. (2018). Analiz vystupiv borciv riznyh kra'i'n na chempionati Jevropy 2018 roku z vil'noi' borot'by sered cholovikiv. *Jedynoborstva*, №4 (10), 80-90. DOI:10.5281/zenodo.1473640
- Shandrygos', V., & Pervachuk, R. (2018). Rol' i misce sportyvnoi' borot'by v systemi olimpijs'kogo ruhu. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy*, 22, T. 1, 18-19.
- Biac, M., Hrvoje, K., & Sprem, D. (2014). Beginning age, wrestling experience and wrestling peak performance-trends in period 2002-2012. *Kinesiology*, 46 (S-1), 94-100.
- Korobeynikov, G. V., Latyshev, S. V., Latyshev, N. V., Goraschenko, A. U. & Korobeynikova, L. G. (2016). General laws of competition duel and universal requirements to technical-tactic fitness of elite wrestlers. *Physical Education of Students*, 1, 37-42. DOI: <https://doi.org/10.15561/20755279.2016.0105>
- Latyshev, M., Latyshev, S., Korobeynikov, G. Kvasnytsya, O., Shandrygos, V., & Dutchak, Y. (2019). The analysis of the results of the Olympic free-style wrestling champions. *Journal of Human Sport and Exercise*, in press. 5(2). 400-410. DOI:<https://doi.org/10.14198/jhse.2020.152.14>
- United World Wrestling. Access Mode: – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa <https://unitedworldwrestling.org/> (Data obrashhenija: 02.10.2020).
- International Wrestling Rules. Access Mode – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa https://unitedworldwrestling.org/sites/default/files/media/document/wrestling_rules_a_0.pdf (Data obrashhenija: 02.10.2020).

Відомості про автора / Information about the Author:

Задорожна Ольга Романівна: к. фіз. вих., доцент, доцент кафедри теорії спорту та фізичної культури; Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського; вул. Костюшка, 11, м. Львів, 79000, Україна.

Задорожная Ольга Романовна: к. физ. восп., доцент, доцент кафедры теории спорта и физической культуры; Львовский государственный университет физической культуры имени Ивана Боберского; ул. Костюшко, 11, г. Львов, 79000, Украина.

Olha Zadorozhna: PhD of Physical Training and Sport, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory of Sport and Physical Culture; Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyu; Kostyushko st., Lviv, 79000, Ukraine.

<http://orcid.org/0000-0001-6318-1660>

E-mail: ozadorozhna@ukr.net